

فصلنامه علمی تخصصی فقه و حقوق معاصر

سال نهم - شماره ۲۷ - بهار ۱۴۰۳ - ص ۸۱-۹۵

کرامت انسانی در حقوق بشر

سمیه نجفی^۱

چکیده

یکی از ایده های اساسی در اسناد حقوق بشر، اصل کرامت انسانی است که بعد از جنگ جهانی دوم، در تمامی اسناد حقوق بشر به آن توجه و اشاره شده، ولی در خصوص معنا، مصادیق و رویه های قضایی و تفسیری آن، اجماع عمومی بین المللی وجود ندارد؛ سؤال اصلی مقاله این است که آیا مفهوم و اصول کرامت انسانی در اسناد بین المللی حقوق بشر، با مصادیق شرافت انسانی مغایر است؟ مفروض مقاله نیز این است که کرامت انسانی به مثابه یک اصل مهم در اسناد حقوق بشری، فاقد اجماع عمومی بوده و دلالت های معنایی مختلفی از آن در رویکردهای تفسیری حقوق بین الملل مشاهده می شود. برخی یافته ها نشان می دهند که کرامت انسانی مبتنی بر اصولی چون آزادی، برابری، حق توسعه، امنیت و حراست از هسته بنیادین زندگی افراد، کیفیت زندگی و رفاهیات اجتماعی است و برخی اعمال در جامعه بشری با اصل کرامت، شأن و عزت انسانی مغایرت دارند که از آن جمله می توان به شکنجه، تحقیر، تبعیض دینی و مذهبی، نقض حقوق زنان، بی توجهی به کودکان و اقشار آسیب پذیر، نفی حقوق سیاسی اقلیت ها و غیره اشاره کرد. این اعمال و رفتارها با اصل کرامت انسانی در تضاد هستند و اسناد حقوق بشر در سطح بین المللی و منطقه ای بر طرد این رفتارها توسط دولت ها تأکید دارند

کلیدواژه‌ها: کرامت انسانی - حقوق بشر - اسناد بین المللی

^۱ - دانشجوی رشته حقوق دانشگاه آزاد اسلامی قم

مقدمه

لازمه پذیرش اصلی ذاتی برای آدمی که برگرفته از کرامت انسانی، که از یک سری حقوق برخوردار است که در اعلامیه حقوق بشر اسلامی نیز به آنها تصریح شده است.

اصلی ترین و پایه ترین آن ها عبارت اند از: حق حیات، امنیت در زندگی شخصی، آزادی و برخورداری از امتیازات اجتماعی به طور عادلانه.

به گزارش خبرگزاری حوزه، پایگاه آیت الله مکارم شیرازی به مناسبت ۱۴ مرداد ماه حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی، مطالبی را عنوان کردند؛ به شرح زیر است:

حق دیدگاه هر گروه و جامعه ای متفاوت است. ما در حقوق بشر یک دیدگاه داریم و غرب یک دیدگاه دیگر، آنها زندگی بشر را برای چند روزه می دانند و طی دیدگاه خود حقوق بشر را وضع کنند. و گفته شده که آزادی بیان است و پس ما هم آزادیم که حرف های خود را بزنیم و آنها نباید چیزهایی را بر ما تحمیل کنند. (منبع سایت خبری حوزه. آیت الله مکارم شیرازی) در حقوق بشر اسلامی و کرامت انسانی ترکیبی با مسمی است که ریشه یابی حقوق بشر در اسلام را در کرامت انسانی نشان میدهد. کرامتی که در اعلامیه حقوق بشر برای انسان به رسمیت شناخته شده است.^۲

بنابراین در اعلامیه حقوق انسان کرامت دارد به این علت که دارای کرامت ذاتی است؛ پس در حقوق بشر اسلامید انسان کرامت دارد به این واسطه که روح الهی در او تجلی یافته؛ و منتخب و منتجب موجودات و کائنات شده و جانسی خداوند در زمین را بر عهده دار شده است.^۳

حقوق بشر اساسی ترین حقوق انسان است؛ که این حقوق شامل همه ی افراد به صرف انسان بودن از این حقوق برخوردار هستند. این حقوق در زمانی اتفاق افتاد که انسان های زیادی در کشورهای مختلف بدلیل جنگ جهانی دوم در رنج های فراوانی بودند، بنابر این گام های اصلی زمانی رخ داد که انسان ها، خسته از خشونت، تنفر و ایدئولوژی های ناشایستی؛ در انتظار صلح

^۲ تهران - ایرانا

^۳ (سایت تهران - ایرانا خبرگزاری جمهوری اسلامی، محمود عباسی دانشیار دانشگاه)

و آرامش بودند، و نخبگان تلاش کردند که از این فاجعه جلوگیری کنند. نسل های حقوق بشر مقدم بر سایر مباحث مطرح می گردد که در واقع نوعی تقسیم بندب حقوق بشر است. نسل اول، نسل دوم، نسل سوم هر کدام شامل حقوقی است که تامین و تضمین آنها از سطح محدود خارج شده و حمایت از این حق ها در سطح جهانی مطرح می باشد در این شرایطی که هنوز با تردید به نسل سوم حقوق بشر نگاه میشود سخن از نسل چهارم و پنجم حقوق بشر به میان آمده است.^۴

کرامت انسانی در بسیاری از سیستم های حقوقی، یک ارزش اساسی است و در هر دو نیم کره شمالی و جنوبی، مقوله کرامت شهروندان در قانون مشترک و سیستم های حقوقی غیرنظامی، نقش برجسته ای داشته و این مفهوم سنگ بنای بسیاری از کنوانسیون ها و اعلامیه های منطقه ای و بین المللی است. کرامت انسانی از حقوق، امتیازات و تکالیف انسانی شناخته میشود. به عبارتی، کرامت انسانی نه صرفاً به عنوان یک حق یا مجموعه ای از حقوق غیرقابل سلب و انتقال، بلکه محور و مبنای حقوق بشر تلقی میشود و پیشرفت پایدار در هر جامعه و نظام سیاسی، مستلزم رعایت کرامت شهروندان است.^۵

معنای کرامت انسانی در لغت

ارزش، حرمت، حیثیت، بزرگواری، شرافت، انسانیت، جایگاه، بخشش و.

کرامت انسانی در اصطلاح:

ارزشی فطری با شایستگی یک انسان است که با ماهیت انسانیت وجود یافته و به عنوان مبنای فلسفی تمامی حقوق بشر به رسمیت شناخته است.

اصل کرامت ذاتی انسان، نگاه ابزاری به انسان را بشدت نهی میکند و به دلیل برابری ذاتی ارزشی انسانها، به وجود ارزش و اعتبار در تمامی انسانها تکیه دارد.

^۴ (حمایت از کرامت انسانی در عصر ارتباطات، حامد یابازاده مقدم)

^۵ (بررسی مقوله کرامت انسانی در اسناد بین المللی حقوق بشر (قریبی، سیدمحمدجواد) بهار ۱۳۹۹، شماره ۱۹)

کرامت ذاتی انسان در اعلامیه جهانی در حقوق بشر

هدف از کرامت انسانی در حقوق بشر این بوده که برای مقابله با ستم و بی عدالتی شکل گرفت و هدف آم تامین حقوق افراد جامعه بود؛ مثل: حق حیات، حق کرامت، حق آموزش و پرورش، حق آزادی مسئولانه و حق برابری حقوق و قوانین پدید آمده تا نظم و آرامش را برای جامعه انسان به ارمغان آورده، حیات مطلوب انسانی را تامین کند.

در مقدمه منشور ملل متحد (مصوب ۱۲ آوریل ۱۹۴۵ میلادی) انسان به لحاظ نظری، بنیانگذار جامعه بین الملل لقب گرفته و مقدمه منشور با نام * ملل متحد * گشوده شد و از ایمان آنان به حقوق اساسی بشر، کرامت و شأن و تساوی حقوق مرد و زن همچنین هم ملت ها، اعم از کوچک و بزرگ سخن به میان آمد.^۶

ماده های قانونی در اعلامیه جهانی حقوق بشر در رابطه کرامت انسانی

برخی اصول اعلامیه جهانی حقوق بشر که در اسلام نیز جهت کرامت انسانی بر آنها تأکید شده است. عبارت اند از: حق حیات در ماده ۳ اعلامیه ؛ آزادی فطری افراد بشر و مبارزه با بردگی مواد ۴-۳-۱ ؛ لغو شکنجه و رفتار خلاف شئون بشری در ماده ۵ ؛ لغو تبعیض مواد ۲-۷ ؛ حق دادخواهی و رسیدگی به اتهام در دادگاه صالح مواد ۸-۹-۱۰ ؛ اصل برائت بند اول ماده ۱۱ ؛ اصل قانونی بودن جرم و مجازات بند ۲ ماده ۱۱ ؛ رعایت حریم خصوصی افراد ماده ۱۲ ؛ آزادی انتخاب و ترک اقامتگاه مواد ۱۳-۱۴ ؛ حق تابعیت و تغییر آن ماده ۱۵ ؛ آزادی شرکت در مجامع و اتحادیه ها ماده ۲۱ اعلامیه و همچنین بند ۴ ماده ۳۲ ؛ حق شرکت در اداره امور سیاسی کشور مواد بند اول ماده ۲۱ ؛ حق امنیت شخصی و اجتماعی مواد ۳-۲۲ ؛ حمایت از شرافت و اعتبار افراد ماده ۱۲ ؛ آزادی ابزار و تغییر عقیده مواد ۱۸-۱۹ ؛^۷

^۶ (نوبهار ۱۳۸۲، ۶۱۳)

^۷ (عمید زنجانی و توکلی ۱۶۵: ۱۳۸۶)

مقایسه حقوق بشر از دیدگاه امام خمینی و اعلامیه جهانی حقوق بشر

* آزادی : ماده یک اعلامیه جهانی حقوق بشر میگوید: تمام ابنای بشر آزاد زاده شده در حرمت و حقوق باهم برابرند. عقلانیت و وجدان به آنها ارزانی شده و لازم است تا با یکدیگر عادلانه و برادرانه رفتار کنند.^۸

در اندیشه والای امام (ره) که منبعث از احکام عمیق و نورانی دین مبین اسلام است، آزادی جایگاه خاصی دارد. با بررسی دیدگاه آن حضرت در این خصوص مشخص می گردد که آزادی حق اولیه بشر است که در همان آغاز خلقت به او اعطا شده است.

* اقلیت ها : در ماده ۲ اعلامیه آمده است؛ هر کس بی هیچ گونه تمایزی از حیث نژاد ، رنگ ، جنس، زبان ، دین ، عقاید سیاسی یا غیر سیاسی ، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی ف ثروت ، ولایت یا هر موقعیت دیگر ، از کلیه حقوق و آزادی های مذکور در این اعلامیه برخوردار خواهد بود.^۹

ایشان در خصوص اقلیت های مذهب کاملاً موافق ماده ۲ اعلامیه حقوق بشر میباشد. ایشان در این زمینه ضمن تاکید بر حفظ امنیت ، اموال، آبرو و ناموس یهودیان ، میفرمایند: به این یهودی هایی که در ایران هستند، کسی حق ندارد تعرض کنند؛ این ها در پناه اسلام و مسلمین هستند. نه به یهودی ها نه به نصارا ؛ به این هایی که مذهب رسمی دارند، حق ندارند تعرضی بکنند.

ایشان در جای دیگر میفرمایند: اقلیت ها با سایر افراد ایران در همه چیز مشترک و حقوق شان بر حسب قولنین داده میشود و در حکومت اسلامی آن ها در رفا و آسایش و آزادی هستند.

* امام خمینی ضمن داشتن نظر مثبت به اصل اعلامیه جهانی حقوق بشر ، دولت ها را که این اعلامیه را امضاء کرده ولی به مفاد آن پایبند نیستند ، بشدت مورد انتقاد قرار داده است!^{۱۰}

^۸ (موحد ۱۱۶:۱۳۸۲)

^۹ (موحد ۱۱۸:۱۳۸۲)

^{۱۰} (کرامت انسانی در اعلامیه حقوق بشر و اسلام با تکیه بر اندیشه های امام خمینی)

نگاهی بر نسل های حقوق بشر از حیث کرامت انسانی

* نسل اول حقوق بشر : حقوق مدنی ، سیاسی است که شامل: حق حیات ، آزادی عقیده ، آزادی بیان ، اجتماع ، امنیت ، ضمانت های قضایی را در برمیگیرد.

* نسل دوم حقوق بشر : عناوین مسئولیت تا حدود زیاد تغییر کرده اند، مسئول اولیه در دونسل اول و دوم در حمایت و تضمین حقوق بشر دولت است ، اما نسل سوم هر چند مسئولیت اولیه و اساسی با دولت خواهد بود ولی شاخص مشارکتی انواع حقوق نسل سوم ، این مسئولیت را عملاً کمرنگ نموده است.

نسل های جدید بشر نسل های قدیمی را نسخ می کنند. بین سه نسل یک رابطه همزیستی و حمایت متقابل وجود دارد و طبقه بندی حقوق بشر بین الملل میباشد نه تقسیم بندی عملی، در شرایطی کخ هنوز با تردید به نسل سوم حقوق بشر نگاه میشود سخن از نسل چهارم و حتی پنجم حقوق بشر به میان آمده است.

مفهومی بر دامنه نسل چهارم حقوق بشر : آقای سیلوید مارکس هلمنس به این اعتقاد دارد: نسل چهارم شامل حقوقی است که باید از حیث کرامت انسانی در مقابل سوء استفاده از علم دفاع کند. ایشان تاکید بیشتر در عبارتی قابل تامل و توجه می نویسد : بعد از تحولات کشاورزی ، صنعتی ، اکنون ما شاهد تحولات علمی هستیم ، اما این فن آوری خارق العاده با ارزانی داشتن داده های بالقوه ما را به انتقاد خود درآورده و جامعه ها را شکننده نموده است.^{۱۱}

این نسل ها از حقوق بشر برای ایجاد نظم عادلانه نوین جهانی ، متقاضی به رسمیت شناختن دیگران به عنوان یکی از پایه های اصول اخلاقی است.

* این نسل بر محور های زیر تمرکز می یابد :

^{۱۱} (هلمنس هما ص ۵)

۱- حقوق زنان و احترام قائل شدن به نقش بازیگران اصلی جامعه بشری برای آنان

۲- حقوق نسل های آینده

۳- حقوق مرتبط با گونه های مختلف بیولوژیک

۴- حقوق حیوانات

۵- حقوق مرتبط با حفاظت و نگهداری از تمدن

۶- حقوق در برگیرنده انسان سازی و اجتماعی ساختن فضای حیات انسان

۷- حقوق دسترسی به اطلاعات

۸- حقوق ارتباطات انسانی ، تبادل اطلاعات و مخابرات

* اولویت های نسل چهارم را میتوان شامل موارد زیر دانست :

۱- پاسخ قاطع و موثر در مقابل جنایت علیه بشریت و یافتن راهکار های مناسب

۲- نیاز به شکل دادن آموزش به عنوان موضوعی عام و فراگیر برای مفاهیم درک مفاهیم خانواده بشری

۳- نیاز به تعریف شکل گیری نوعی از حقوق که در برگیرنده مفهوم نوین از خانواده بشری در قالب کلام (همه ها) شکل بگیرد.

۴- تاکید و تقویت و پیشبرد مفهوم کتمان به عنوان ابزار و روشی که زمینه ساز یادگیری متقابل شناسایی تفاوت ها و تفکر در خصوص عدالت^{۱۲}

زمینه های تاریخی صدور مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر

^{۱۲} (مقاله ای از حامد بابازاده مقدم بر نسل چهارم حقوق بشر)

در آغازین دهه‌ی های قرن بیستم میلادی، جنایاتی در غرب به طور عام و توسط دیکتاتور جنایت کار نازی به طور خاص در اروپا صورت گرفت، و این موضوع باعث شد که درک جدیدی از رابطه بین افراد و دولت و جامعه بین الملل فراهم ساخت. و این افراد مطلق که بر اساس قانون تحت صلاحیت انحصاری دولت باشد، هرگز پذیرفته نیست.

در طول سال های جنگ های وحشناک جنگ جهانی دوم از سال ۱۹۳۹ تا سال ۱۹۴۵ میلادی، این تجربه به اثبات رسید. که دستگاه های دولت بدون توجه به کارکرد اساسی و اصلی خود در مقابل حفظ در دفاع از کرامت انسانی هم جامعه را تحت اختیار خود قرار گرفت و مسبب خطرات جبران ناپذیر گردید.

همین زمینه سبب شد بعد از اتمام جنگ یعنی در سال ۱۹۴۸ م، دولت های عضو سازمان ملل متحد که در آن زمان سازمانی که تازه و جدید تاسیس بود، کمیسونی را با نام * کمیسیون حقوق بشر * موظف سازد. این کمیسیون در سومین جلسه خود اعلامیه را تصویب کرد.

حقوق بشر و کرامت انسانی از مهم ترین موضوعاتی که پیوند ناگسستنی با * حقوق بشر * تعریف و نوع نگاه ما را به آن دارد، بحث از کرامت انسانی است. موضوعی که پیامدهای حقوقی و فلسفی و اخلاقی فرلوانی دارد و پایه اساس بسیاری از حقوق و امتیازات و تکالیف انسانی قرار می گیرد و به همین دلیل توسعه و پیشرفت در جامعه ای، ارتباط وثیق با آن دارد. و بدون در نظر گرفتن جوانب مختلف کرامت انسانی، ارزش های اصلی چون عدالت و آزادی و ببری و صلح، معنای دقیق و مشخص یابند و آرمان تشکیل امت واحد جهانی، قابل تحقق باشد.^{۱۳}

با وجود رسمی بودن کرامت انسانی در حقوق بشر اسلامی در مبانی و الزامات قواعد حقوق بشری، نگرانی هایی وجود داشته و از تجربیات تلخ بهره گیری ابزار و سلیقه ای از اعلامیه حقوق بشر در کنار پذیرش این حقیقت که اعلامیه مزبور، زمینه های فرهنگی و اجتماعی ملل اسلامی را در پاره ای وجوه نادیده گرفته شده و اساسا د طبق غربی از فرهنگ یهود - مسیحی پا به عرصه گذاشته و منجر به احساس نیاز کشور های اسلامی برای تدوین سندی برخاسته از آموزه های

^{۱۳} (سایت خبری حوزه . آیت الله مکارم شیرازی)

اسلامی در حوزه حقوق بشر شد. و این هدف عاقبت در ۵ اوت ۱۹۹۰ در نشست قاهره در قالب اعلامیه اسلامی حقوق بشر از سوی سازمان کنفرانس اسلامی، به ثمر نشست. بران مبنا، اعلامیه حقوق بشر اسلامی مشتمل بر یک مقدمه و ۲۵ ماده به تصویب رسید تا به نوعی هویت اسلامی و مبانی و اصول حقوق بشری برخاسته از شریعت اسلام در سطح بین الملل، باز تعریف و بازشناسی شود.^{۱۴}

آگاه سازی اعلامیه حقوق بشر اسلامی و قواعد الزامات آن

میتواند شهروندان جوامع اسلامی را در تقابل با دولت ها نسبت به حقوق خود آگاه و پیگیری تاثیر گذار نماید. تحقق رویای امت واحد اسلامی وزیست مسلمانان در سایه صلح و توسعه، در گروه وفاق ملل مسلمان و آزادی خواه جهان بر حقوق بشر و کرامت انسانی است، در این میان عمل به تکلیف دولت های اسلامی در قبال اعلامیه اسلامی حقوق بشر به نوعی، همگرایی و همسویی این کشور ها را نیز به دنبال خواهد داشت.

در چنین وضعی، اسلام به عنوان دین فطرت و مشعل هدایت، وجهه حقیقی خود را در پیشگاه و جوان جهانیان به معرض قضاوت می گذارد و این امر، آرمان گرایش به توحید و الزام به تقوا را به عنوان رکن اصلی حقوق بشر اسلامی و ضامن کرامت انسانی، پیش از پیش میسر خواهد کرد.

۱۵

معیار کرامت اکتسابی در حقوق بشر

مهم ترین معیار کرامت اکتسابی، ایمان و عمل صالح است که میبایست اختیاری بوده تا ارزش پیدا کند؛ زیرا با اراده و اختیار و از طریق مجاهدت انسان از طریق الهی حاصل میشود. ویژگی بعدی کرامت اکتسابی نوعی بودن آن است؛ زیرا همه انسان ها استعداد و قابلیت برخورداری از کرامت اکتسابی را دارند. البته نوعی بودن به معنای مساوی بودن همه انسان ها در برخورداری

^{۱۴} (خبرگزاری جمهوری اسلامی، محمود عباسی دانشیار دانشگاه)

^{۱۵} (خبرگزاری جمهوری اسلامی، محمود عباسی دانشیار دانشگاه)

از آن نیست. لذا تشکیلی و تدریجی بودن از دیگر ویژگی های کرامت اکتسابی است؛ زیرا در آغاز تولد، انسان صرفاً قابلیت کسب کرامت و مراتب مختلف آن را دارد و به تدریج مراتب مختلف کمال را می پیماید و در طی مسیر هرگز بی نیاز از توفیقات الهی نیست.^{۱۶}

با توجه به تعاری که انسان و کرامت ذاتی و اکتسابی او بیان شد، اعلامیه جهانی حقوق بشر و شهروندی و قوانینی از این دست که به حقوق انسان بماهو انسان بدون توجه به ویژگی های قومی و نژادی اشاره دارد باید ایم مهم را توجه داشته باشند که انسان در نظام هستی چگونه تعریف میشود تا بتوان ویژگی های ذاتی او را نیز به دست آورد.

شایسته ذکر است که که نمیتوان گفت که حقوق برگرفته از انسانی شناسی مادی است کاملاً غلط و نادرست است، بلکه کامل نیست.

علت این امر در این نکته نهفته است که انسان موجودی دو بهدی است ؛ هم داری بعد مادی است و هم بعد ماوراء بهرمنند است.^{۱۷}

بر اساس این نوع نگاه به اعلامیه جهانی و شهروندی سال ۱۹۴۸ میتوان گفت بسیاری از حقوق آن ناشی از نگاه مادی به انسان است و البته که مورد همه مردم جهان و آموزه های اسلامی هم قرار گرفته است. لذا، در بیان آثار ناشی از کرامت انسانی ، به خصوص کرامت

ذاتی انسان موارد مشابه بسیاری وجود خواهد داشت که مقبول است و در اعلامیه حقوق بشیر و شهروندی نیز ذکر شده است. آزادی ؛ آزادی تفکر، مساوات و جهان شمول بودن حقوق ، همگی از آثار و مصادقی است که مبتنی بر کرامت ذاتی انسانی ایجاد شده اند.

لیکن انسان شناختی صحیح دارای نواقص و اشتباهات متعددی هستند. بنابراین تلاش برای باز تعریف این مفاهیم کلیدی ، وظیفه ای مهم در تدوین مفاد حقوق بشری است.

^{۱۶} (ص ۲۲۹ پاراگراف آخر تا ص ۲۳۰ پاراگراف اول، در اندیشه های علامه طباطبایی)

^{۱۷} (پاراگراف اول ۳ خط آخر ص ۲۳۰ در اندیشه های علامه طباطبایی)

آزادی، عدالت و امنیت سه نمونه از مهم ترین این مفدهستند که بر اساس مبانی انسان شناختی علامه طباطبایی مورد باز تعریف قرار گرفتند.^{۱۸}

مشخص می شود که آن دسته از قواعد حقوق بشری در جوامع غربی مطرح میشود و با آموزه های مصرح اسلامی تعارض دارد ناشی از عدم توجه به سایر ابعاد انسانی است. به عبارت دیگر، تدوین این حقوق ناقص نمایان گر این است که تدوین کنندگان این حقوق، انسان

و ویژگی های فطری او را به طور کامل نشناخته اند و در نتیجه اثری که بر این انسان شناسی ناقص مترتب شده است نیز ناقص و اشتباه است. همچنین، مستوان گفت مقرراتی که در گسترده بدن مادی وضع می شوند تابع اختلاف بدن و اقلیم ها هستند و به عبارت بهتر

محدود شدن انسان به بدن او را فقط در گسترده نیازهای مای اش پیش می برد و چه بسا که در بیان حقوق و قوانینش جهان شمولی خود را از دست نی دهد. اما توجه به فطری انسانی و روح مجرد انسانی در تدوین حقوق بشر، علاوه بر بعد مادی این محدودیت مکای و زمانی را درمی نوردد و حقوقی جهانی شمول و زمان نورد را منجر میشود.^{۱۹}

عملکرد غرب پیرامون اجتماع اصل کرامت انسانی مندرج در اسناد حقوق بشری

تحولات جهانی باعث ایجاد تغییرات عمیقی در روابط میان فرد و دولت در زمینه حقوق بشر شده و نیازها برای اصل کرامت در شرایط منطقه ای و بین المللی تجلی یافته است.

لوسی توضیح می دهد که مفهوم کرامت انسانی به طور گسترده در جوامع بشری مورد استفاده قرار می گیرد و کرامت کامل ذاتی، متعلق به هر موجودی است که دارای وضعیت اخلاقی کامل

^{۱۸} (کرامات انسانی علامه طباطبایی پاراگراف دوم ص ۲۳۰)

^{۱۹} (پاراگراف دوم ص ۲۳۳ در اندیشه های علامه طباطبایی)

باشد. این کرامت نیز دائمی، بی قید و شرط و غیرقابل تجزیه است. اصل کرامت، حقوق اساسی بشر مانند: حقوق آزادی و برابری را پایه گذاری کرده است.^{۲۰}

بازتاب اصل کرامت در اسناد جهانی و منطقه ای حقوق بشر

بررسی معاهدات بین المللی حقوق بشری نشان می دهد که این اسناد شامل مفاهیم متعددی مبتنی بر تفاسیر مضیق. قوم مدارانه از انسان هستند. برخی از اسناد بین المللی حقوق بشر که واژه کرامت انسانی در آن ها مورد تاکید قرار گرفته؛ عبارتند از:

* دولت های عضو منشور سازمان ملل متحد، ایمان خود به حقوق و کرامت انسانی را در مقدمه این سند اعلام کرده و در بند سوم ماده ۱ نیز تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی های اساسی برای همگان و بدون هرگونه تمایزی را از اهداف ملل متحد برشمرده اند.

* در مقدمه اعلامیه جهانی حقوق بشر نیز ضمن شناسایی کرامت ذاتی تمامی اعضای خانواده بشری و حقوق برابر و انتقال ناپذیر آنان به عنوان اساس آزادی به ایمان دولت های عضو سازمان ملل متحد براساس منشور، به کرامت انسان و ارزش شخصی انسانی، اشاره شده است. همچنین در ماده ۱ اعلامیه نیز آمده که تمام افراد بشر، آزادی به دنیای می آیند و از لحاظ کرامت و حقوق با یکدیگر برابرند، به این ترتیب، اعلامیه به نحو موکدی، کرامت انسانی را مورد توجه قرار داده و ضمن افزودن قید((ذاتی)) به کرامت، آن را متعلق به تمامی اعضای خانواده انسانی دانسته و کرامت ذاتی را مبنای عدالت، آزادی و صلح جهانی دانسته است.^{۲۱}

عدم رسیدگی به حقوق اقلیت ها (مذهبی، زبانی، قومی)

اعلامیه حقوق افراد متعلق به اقلیت های ملی یا قومی، مذهبی و زبانی(۱۹۹۲)، از نقض حقوق اقلیت ها به عنوان امری خلاف کراما انسانی یاد می کند و علاوه بر این سند، اعلامیه جهانی حقوق بشر، کنوانسیون پیش گیری و مبارزه با جنایت کشتار جمعی، کنوانسیون بین المللی

^{۲۰} (ص ۷۲.مقاله کرامت در اسناد بین المللی حقوق بشر)

^{۲۱} (ص ۸۲ تا ۸۱. پاراگراف اول.مقاله کرامت انسانی در اسناد بین المللی حقوق بشر)

درباره لغو تمامی اشکال تبعیض نژادی، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، اعلامیه درباره حذف تمامی اشکال نارواداری و تبعیض مبتنی بر مذهب یا اعتقاد، کنوانسیون حقوق کودک و نیز در سایر معاهدات بین المللی که در سطح جهانی یا منطقه ای تصویب شده‌اند، حقوق افراد متعلق به اقلیت های قومی، مذهبی و زبانی تاکید شده و اصل ((اصل اعتلا و حمایت از حقوق اقلیت های ملی یا قومی، مذهبی، زبانی)) در راستای ثبات سیاسی و اجتماعی کشورها مورد اشاره قرار گرفته است. در سند مزبور، دولت ها در قلمرو خویش از موجودیت و هویت ملی یا قومی، فرهنگی، مذهبی یا زبانی اقلیت ها حمایت و به برقراری شریط تعالی این هویت کمک می کنند و باید تدابیری قانونی یا غیرقانونی یا غیر آن برای رسیدن به این هدف ها ضروری است را اتخاذ نمایند. در عین حال، افراد متعلق به اقلیت ها حق دارند از فرهنگ خود بهرمنند شوند، به مذهب خویش عمل کنند و از زبان خود در

خلوت و در اجتماع آزادانه و بدون هیچ گونه مداخله و تبعیض استفاده کنند. با توجه به اصل کرامت انسانی، هیچ تبعیضی، با سایر اعضای گروه خود و با کسانی از دیگر اقلیت ها، رابطه آزادانه و صلح آمیز بگیرند و آن را حفظ کنند و نیز در فراسوی مرزها با شهروندان کشورهای دیگر که از طریق منشاء ملی یا قومی یا تعلق مذهبی یا زبانی پیوند دارند، رابطه برقرار کنند.^{۲۲}

نتیجه گیری

* بحث ما در رابطه با موضوع کرامت انسانی در حقوق بشر این است که بدون در نظر گرفتن نژاد، زبان ، رنگ ، موقعیت ها و دین مذهب و آیین...

* برای انسان ها یک سری حقوق هایی بر خوردار باشد که در اعلامیه حقوق بشر اسلامی نیز به آن اشاره شده. عبارت اند از: حق حیات - امنیت در زندگی شخصی - آزادی اجتماعی و برخورداری از امتیازات اجتماعی به طور عادلانه.

^{۲۲} (ص ۹۱. مقوله کرامت انسانی در اسناد بین المللی حقوق بشر)

* بر اساس آنچه از گفته های امام خمینی میتوان نتیجه گرفت که هیچ دینی و مکتبی به اندازه اسلام، بر حقوق بشر و کرامت انسانی تاکید نشده است. اسلام برای هیچ گروهی خاصی ویژگی خاصی قرار نداده، تقوا و تعهد به اسلام تنها ویژگی و برتری برای کرامت انسانی است.

* طرح نسل چهارم حقوق بشر یک ایده احساسی و غیر علمی نبوده که اساتید نظرهای حقوقی خود را داشتند.

* زمینه اصلی و دلیل شناسی چنین حقوقی لزوم حفظ کرامت انسانی در عصر حاضر است.

* نسل چهارم حقوق بشر را میتوان مجموعه حقوقی دانست که هدفش حمایت از کرامت انسانی است.

* هنوز چارچوب حقوق نسل چهارم حقوق بشر نه به لحاظ تبیین مبانی حقوقی، نه از لحاظ تعریف دقیق موضوع و نه از نظر تعیین صاحبان حق و مسئولان آن به صورت دقیق تعریف نشده. (مقدمه ای بر نسل چهارم حقوق بشر، حمایت از کرامت انسانی در عصر ارتباطات / ۲۱۱)

* بسیاری از مسلمانان در تدوین یک اعلامیه حقوق بشری، که ضعف های پیش گفته را نداشته باشن، تلاش هایی کرده اند.

اعلامیه حقوق بشر اسلامی قاهره حاصل این تلاش هاست که به نوبه خود خواسته است در این مسیر گام هایی بردارد. تاکید بر جایگاه انسان به عنوان جانشین خدا در زمین و تاکید ویژه بر کرامت و شرافت ذاتی انسان نشان از توجه به انسان شناسی متفاوت و تعریف دیگری از حقوق بشر است. وجود شباهت هایی نظیر حق آزادی و امنیت نیز از وجه اشتراک در بعد مادی انسان است. اما وجود تفاوت هایی نظیر اشاره به فطرت و دین فطری، اشاره به خلیفت الله بودن انسان به عنوان مبنای کرامت انسانی نشان از توجه به بعد دیگر انسان است که در اعلامیه جهانی حقوق بشری و شهروندی نادیده گرفته شده است.^{۲۳}

^{۲۳} (پاراگراف آخر ص ۲۳۳ کتاب کرامت انسانی و فلسفه حقوق بشر در اندیشه علامه طباطبایی)

کرامت انسانی دارای مولفه هایی نظیر حق آزادی ، اصل برابری و رهایی از تبعیض ، حقوق رفاهی و ارتقاء سطح استاندارد کیفی زندگی ، امنیت و حیات انسانی، حق توسعه و غیره است که بی توجهی به آنها، شرافت و عزت انسان را تهدید میکنند .

برخی اعمال مقایر کرامت انسانی، شامل: تبعیض نژادی، شکنجه، تحقیر زندانیانف عدم توجه به حقوق معلولین، سوءاستفاده از کودکان، رفتارهای غیرانسانی و ظالمانه و... و تبعیض مبتنی بر مذهب و عقیده و عدم رسیدگی به حقوق اقلیت های مذهبی و زبانی وقومی هستند. عدم مدیریت این عملکرد های مقایر کرامت افراد توسط دولت ها، منجر به رواج ناامنی و کاهش سطوح کیفیت زندگی شهروندان میشود، زیرا وجود مختلف زندگی شهروندان را با تهدید مواجه می سازد.

۲۴

منابع

* مقاله ای از کرامت انسانی در حقوق بشر و اسلام با تکیه بر اندیشه های امام خمینی (ره) بهار ۱۳۹۶ . شماره ۳۵ از ص ۱۶۷ تا ص ۱۸۶)

* مقاله ای از حامد بابازاده مقدم (مقدمه ای بر نسل چهارم حقوق بشر ؛ حمایت از کرامت انسانی در عصر ارتباطات، تابستان ۱۳۹۹- شماره ۳۴)

* سایت خبری حوزه (آیت الله مکارم شیرازی)

* سایت تهران - ایرانا . (خبرگذاری جمهوری اسلامی، محمود عباسی دانشیار شهیدبهبشتی و معاون حقوق بشر و امور بین الملل وزیر دادگستری)

* کتاب کرامت انسانی و فلسفه حقوق بشر (در اندیشه های علامه طباطبایی)

*مقاله از بررسی مقوله کرامت در اسناد بین المللی حقوق بشر(قربی، سیدمحمد جواد) بهار ۱۳۹۹- شماره ۱۹